

Nr 25.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm; given Stockholms slott den 31 december 1920.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att, under förutsättning att det vilande förslaget till ändrad lydelse av § 31 regeringsformen, efter att hava av riksdagen antagits, varder av Kungl. Maj:t gillat, antaga härvid fogade förslag till lag om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm.

GUSTAF.

Birger Ekeberg.

Förslag

till

LAG

om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm.

I anledning av § 31 regeringsformen samt med upphävande av vad genom särskilda författningar föreskrivits rörande ordningen vid val av borgmästare i vissa städer samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm, så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning mot denna lag stridande förordnas som följer.

1 §.

Då borgmästaretjänst i stad med magistrat, rådmantjänst i Stockholm eller magistratssekreteraretjänst därstädes blivit ledig, skall magistraten ofördröjligen genom kungörelse, som tre gånger införes i allmänna tidningarna, och anslag å rådhuset tillkännagiva ledigheten samt meddela underrättelse, att sökande till tjänsten har att sist innan klockan tolv å trettionde dagen från det kungörelsen blivit i allmänna tidningarna första gången införd till magistraten ingiva sin till Konungen ställda av styrkt tjänsteförteckning åtföljda ansökning.

Konungen äger förordna om uppskov med tillsättande av befattning, som i denna lag avses. Väckes i stad fråga om uppskov och sökes sådant inom en månad efter det befattningen blev ledig, eller skall efter ty särskilt är stadgat anmälan om ledigheten göras hos Konungen, skall med åtgärd enligt första stycket anstå, tills Konungen förordnat, att befattningen skall tillsättas, eller tiden för meddelat uppskov gått till ända.

2 §.

Efter ansökningstidens utgång utsatte magistraten dag, tider och ställen för valets förrättande.

Kungörelse om valet skall minst fjorton dagar förut anslås å rådhuset och uppläsas i stadens kyrkor samt därjämte inom samma tid införas i de tidningar, där kallelse till allmän rådstuga intages, eller beträffande Stockholm i den tidning, i vilken överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas. I kungörelsen skall meddelas uppgift å sökandena till befattningen, med anmärkande tillika om någon av dem enligt magistratens mening icke är till befattningen behörig. I kungörelsen skall noggrant tillkännagivas tider och ställen för valet samt varest ansökningshandlingarna under tiden till valet tillhandahållas de röstberättigade.

3 §.

Vid valet begagnas gällande kommunala röstlängd.

4 §.

För valet utgör staden en valkrets, vilken dock, där så för rösternas uppsamlande anses nödigt, må av magistraten delas i lämpligt antal valdistrikt. Vid sådana skilda förrättningar äger magistraten låta sig företrädas av deputerade, tre i varje valdistrikt, av vilka en av magistraten förordnas till ordförande. Till deputerad må i händelse av behov utses den, som eljest ej tillhör magistraten. I den mån suppleanter för valförrättarna eller särskilda protokollsförande anses erforderliga, må sådana av magistraten förordnas.

5 §.

Valsedel må ej förses med partibeteckning. Valsedel skall innehålla namn å en, två eller tre till erhållandet av tjänsten behöriga personer. Namnen skola å valsedeln uppföras i följd, det ena under det andra. Upptager valsedel namn å någon, som är obehörig, eller framgår i avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem därmed åsyftas, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel upptagna

namn å flera behöriga personer än tre, anses de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

Vid val av rådman eller magistratssekreterare i Stockholm må valsedel icke upptaga namn å någon, som icke sökt befattningen. Förekommer å valsedel sådant namn, anses det såsom obefintligt.

6 §.

Med de undantag, som föranledas av här ovan meddelade föreskrifter, skall för valet i tillämpliga delar gälla vad om stadsfullmäktigeval är stadgat.

7 §.

För besättande av vart och ett av de tre förslagsrummen skall särskild sammanräkning av valsedlarna ske.

Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel såsom hel röst för det första, såsom halv röst för det andra och såsom tredjedels röst för det tredje å densamma upptagna namnet. Det namn, som fått högsta rösttalet, erhåller första förslagsrummet.

Vid andra sammanräkningen gäller valsedel, vilken icke upptager det namn, som erhållit första förslagsrummet, på det sätt, som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, vilken innehåller det namn, som uppförts i första förslagsrummet, gäller såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Det namn, som vid sammanräkningen fått högsta rösttalet, erhåller andra förslagsrummet.

Vid tredje sammanräkningen gäller valsedel, som icke upptager något av de redan på förslaget uppförda namnen, på det sätt som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, som upptager ett av dessa namn, gäller såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Valsedel, som upptager båda de uppförda namnen, gäller såsom tredjedels röst för det återstående namnet. Det namn, som vid tredje sammanräkningen fått högsta rösttalet, erhåller det tredje förslagsrummet.

Mellan lika rösttal skiljes genom lottning.

Därest vid val av borgmästare vid sammanräkningen av rösterna befinnes att någon, som ej är sökande till befattningen, skulle jämlikt ovan upptagna bestämmelser ifrågakomma till ett av förslagsrummen, har magi-

straten att inhämta uppgift av honom, huruvida han är villig att emottaga kallelsen. Förklarar han sig ej vara villig att emottaga densamma, eller avgiver han icke svar å magistratens förfrågan inom fjorton dagar efter det meddelandet blivit honom i rekommenderat brev tillsänt, betraktas hans namn såsom obefintligt och företages med iakttagande härav i nödig utsträckning ny sammanräkning av de avgivna rösterna.

8 §.

De avlämnade valsedlarna skola, sedan de uppräknats och protokollförts, förvaras under försegling intill dess valet vunnit laga kraft eller i händelse av besvär dessa blivit avgjorda.

9 §.

På magistraten ankommer att, så snart efter slutförd sammanräkning av rösterna kan ske, med ledning av ovan lämnade föreskrifter upprätta förslag till besättande av befattningen.

10 §.

Å tid, som meddelas genom anslag å rådhuset och medelst införande av kungörelse i de tidningar, som angivits i 2 §, skall valets utgång offentligen tillkännagivas å rådhuset genom uppläsning av de vid uppräkningsen och sammanräknandet av rösterna samt förslagets upprättande förda protokoll, och skall därvid jämväl behörig besvärshänvisning lämnas.

Med protokollets uppläsning och besvärshänvisningens lämnande är valförrättningen avslutad.

11 §.

Över valet må anföras besvär, vilka, ställda till Konungen, skola sist före klockan tolv å fjortonde dagen efter valförrättningens avslutande ingivas till Konungens befallningshavande, som efter inhämtande av vederbörandes underdåniga förklaringar har att med eget yttrande insända besvärshandlingarna till Konungen. Ej må klagan över något av magistraten på grund av denna lag meddelat beslut föras annorledes än i sammanhang med klagan över valet.

12 §.

Protokollet över valförrättningen jämte ansökningshandlingarna skall av magistraten insändas till Konungens befallningshavande, som, efter det valet vunnit laga kraft, ofördröjligen översänder handlingarna till Konungen.

Denna lag träder i kraft den dag, då det vilande förslaget till ändrad lydelse av § 31 regeringsformen, efter att hava av riksdagen antagits, varder av Konungen gillat.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 31 december 1920.*

Närvarande:

Statsministern friherre DE GEER, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, TAMM, HANSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Ekeberg anförde:

»Genom en den 27 februari 1920 dagtecknad proposition, nr 299, har Eders Kungl. Maj:t till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlagt förslag till ändrad lydelse av § 31 regeringsformen. Ändringsförslaget innebar, att rösträtt vid val av borgmästare samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm skulle tillkomma även kvinnor och att lika röst skulle tillkomma en var i sådant val deltagande.

Riksdagen har såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antagit förslag till ändrad lydelse av förenämnda paragraf i regeringsformen, enligt vilket närmare bestämmelser om val för upprättande av förslag till de tjänster, som i paragrafen avses, skola meddelas genom särskild, av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag.

Vid propositionen i ämnet fanns fogat ett utkast till sådan lag, vilket utkast torde såsom bilaga (bilaga A) få biläggas detta protokoll.

I sitt yttrande till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet anförde dåvarande departementschefen följande: 'Det kan icke sägas vara med god ordning förenligt att för de särskilda städerna skola finnas olika valordningar, utan det synes vara vida att föredraga att åtminstone vissa bestämmelser utfärdas gällande för riket i dess helhet och vilka då lämpligen synas böra träffas av Konungen och riksdagen gemensamt.

Jag vill därför föreslå, att i regeringsformens § 31 meddelas en hänvisning till allmän lag, innefattande bestämmelser avseende att gälla vid borgmästarval, samt att en sådan lag antages i samband med att den ändring av § 31 regeringsformen, vilken jag ämnar förorda, eventuellt kommer att slutgiltigt antas. Inom departementet har utarbetats ett utkast till lag i angivet syfte, vilket torde såsom bilaga till detta protokoll få åtfölja proposition till riksdagen om ändrad lydelse av § 31 regeringsformen.

Från skilda håll har under de senare åren med styrka gjorts gällande, att icke heller domare i städerna böra tillsättas genom val och att därför stadgandena om borgmästarval helt böra upphävas eller i varje fall undergå förändring dithän, att Kungl. Maj:t skulle erhålla möjlighet att oberoende av upprättat förslag till befattningen kalla särskilt kvalificerad person. För min del finner jag det riktigast, att dessa frågor upptagas till behandling först i samband med den mera allmänna revision av vårt rättegångsskick, som är under utredning.

Vid beredningen av nu förevarande ärende har även framhållits, huru som städerna ej sällan å två av förslagsrummen uppsätta personer, vilka ej gärna kunna anses villiga att åtaga sig eller kompetenta till den lediga befattningen, och dymedelst tvinga Kungl. Maj:t att utnämna den återstående å förslaget uppsatta personen. För att hindra sådana försök att binda Kungl. Maj:ts avgörande har föreslagits, att i lagen om borgmästarval skulle införas uttrycklig bestämmelse om upprättande av förslag allenast inom kretsen av dem, som i viss ordning sökt befattningen i fråga. Även till en inskränkning i denna riktning av stadsinvånarnas valrätt har jag dock ej ansett tillräckliga skäl nu föreligga. Genom det proportionella valsätt, som föreslås i det lagutkast, jag omnämnt, torde emellertid anmärkta missbruk i väsentlig mån komma att förebyggas. Att taga i betraktande är även, att enligt nu gällande bestämmelser, hinder ej förefinnes för magistraten att lämna meddelande om, vilka den anser närmast böra ifrågakomma vid valet, och därigenom utöva ett visst inflytande i riktning av att förhindra uppsättande å förslag av mindre kompetenta eller till mottagande av platsen ovilliga personer.'

Konstitutionsutskottet yttrade i avgivet utlåtande (nr 50) i anledning av propositionen, bland annat, att det torde vara synnerligen påkallat, att gemensamma, av Konungen och riksdagen i samfällt stiftad lag beslutade bestämmelser erhöles rörande borgmästarval.

Över förutnämnda lagutkast har yttrande infordrats från magistraterna i riket. Yttranden hava inkommit från samtliga med undantag av dem i Skara och Vänersborg. Av de inkomna yttrandena har jag låtit utarbета en sammanställning, vilken såsom bilaga (bilaga B) torde få fogas vid detta protokoll.»

Efter att hava redogjort för innehållet i de inkomna utlåtandena anförde departementschefen:

»I syfte att utmärka, att det föreliggande förslaget icke avser kom-
munalborgmästare, föreslår jag åt förslagets rubrik och 1 § en något ändrad
avfattning.

1 §.

Mot ingressen till lagutkastet har magistraten i Örebro anmärkt, att det borde uttryckligen angivas, att de olika i särskilda städer för borgmästarval gällande reglementen och valordningar, vilka icke kunde betecknas såsom egentliga författningar, även upphävdes. Ehuru enligt min mening berörda reglementen och valordningar inbegripas under uttrycket författningar, har jag dock i ingressen vidtagit en mindre jämkning i syfte att förtydliga densamma uti ifrågavarande hänseende.

Magistraten i Malmö har beträffande utkastets 1 § anmärkt, att den här intagna bestämmelsen, att vid inträffad ledighet magistraten skall, där icke Konungen förordnar om uppskov, ofördröjligen kungöra ledigheten, syntes magistraten icke tillräckligt tydlig, och har magistraten närmare angivit, i vad otydligheten skulle bestå.

Nämnda stadgande i 1 § lär hava föranletts av följande förhållanden. Det har i åtskilliga fall förekommit att, sedan ledighet i tjänst uppstått i stad samt fråga väckts rörande ändringar i den för magistraten och rådhusrätten gällande organisationen, staden hos Eders Kungl. Maj:t gjort framställning att med åtgärder för återbesättande av tjänsten finge anstå i avbidan på fastställandet av den tillärnade nya organisationen. Dylika framställningar bruka bifallas därvid plägar utsättas viss tid, inom vilken organisationsförslaget skall underställas Eders Kungl. Maj:ts prövning, vid äventyr att åtgärder för den lediga befattningens återbesättande komme att i stadgad ordning vidtagas. Vidare har Eders Kungl. Maj:t i anledning av en riksdagens skrivelse den 19 maj 1915 genom cirkulär den 2 juli 1915 (nr 228) anbefallt länsstyrelserna att, då borgmästartjänst i stad, i vars magistrat och rådhusrätt enligt gällande bestämmelser borgmästaren är ensam lagfaren ledamot eller jämte borgmästaren endast sitter en sådan ledamot, blir ledig till följd av borgmästarens död, ofördröjligen därom hos Eders Kungl. Maj:t göra anmälan. Och genom cirkulär den 7 maj 1918

(nr 299) har Eders Kungl. Maj:t — utöver vad nyssnämnda cirkulär innehåller — funnit gott förordna bland annat, att när i stad av nyss angiven beskaffenhet borgmästartjänsten blir ledig, med åtgärder för densammas återbesättande skall anstå, intill dess utredning blivit på Eders Kungl. Maj:ts föranstaltande verkställd angående lämplig organisation av stadens rättskipning och förvaltning, och att i sådan händelse stadsfullmäktige äga genom av dem utsedda representanter på stadens bekostnad deltaga i berörda utredning. När borgmästartjänst i stad, varom här är fråga, blir ledig, anbefaller Eders Kungl. Maj:t vederbörande länsstyrelse att föranstalta om utredning, huruvida staden bör i judiciellt avseende förenas med angränsande domsaga. Sedan utredningen slutförts, beslutar Eders Kungl. Maj:t antingen att staden skall i judiciellt hänseende förenas med viss angränsande domsaga eller att hinder icke möter för tjänstens återbesättande i vanlig ordning, för vilket senare fall plägar föreskrivas, att ny innehavare av befattningen skall vara pliktig att i samband med en allmän omorganisation av underrätterna eller magistraterna övergå till annan jämställd eller högre tjänst vid underrätt eller annan jämställd eller högre befattning i den ifrågavarande staden, allt i enlighet med vad vid en sådan omorganisation kan bliva i lag stadgat, dock att vid övergång till annan tjänst minskning icke må ske i de avlöningsförmåner, som äro tjänsteinnehavaren tillförsäkrade, och att, då fråga är om förflyttning till annan ort, ersättning för flyttningskostnaden skall utgå. Tillika brukar föreskrivas, att nu berörda förbehåll skall intagas i den kungörelse, som utfärdas angående tjänstens återbesättande. Jag har för avsikt att senare denna dag föreslå Eders Kungl. Maj:t att utfärda en kungörelse, varigenom nu av mig omförmälda förbehåll skall erhålla mera allmän giltighet ifråga om ledamöter och tjänstemän vid rådhusrätter och magistrater.

Av det nyss anförda torde framgå, att sedan ledighet uppstått i befattning, som i förslaget avses, magistraten skall ofördröjligen utfärda den i 1 § av utkastet omförmälda kungörelsen, därest icke antingen staden av någon anledning vill begära anstånd med tjänstens återbesättande eller sådant fall föreligger, att förut av mig omförmälda cirkulär skola vinna tillämpning. För att lagrummets rätta innebörd må komma till fullt tydligt uttryck, har detsamma omarbetats.

Magistraten i Örebro har hemställt, att till förevarande paragraf måtte göras ett förtydligande tillägg i syfte att utmärka, att kungörelsen må innefatta jämväl andra uppgifter än de i första stycket av paragrafen angivna. Då det emellertid enligt min mening knappast kan vara föremål för tvekan,

att utkastet medgiver, att i kungörelsen må inflyta andra uppgifter av intresse för dem, som ämna söka befattningen, än de i paragrafen angivna, har jag funnit berörda hemställan ej påkalla ändring i paragrafen. Att i särskilda fall kungörelsen skall innehålla underrättelse om visst förbehåll beträffande ny innehavare av borgmästarebefattning framgår av vad jag förut anfört.

Magistraterna i Landskrona, Simrishamn och Örebro hava ifrågasatt sådan ändring i utkastet, att röstning medelst valsedelsförsändelse bleve medgiven vid val enligt utkastet enligt samma grunder som härutinnan gälla för stadsfullmäktigeval. Då jag funnit denna erinran böra beaktas, har jag, i syfte att införa sådan rätt, i det nu upprättade förslaget icke upptagit andra punkten i utkastets 3 §. Sedan denna punkt utgått, läser av bestämmelsen i 6 § av förslaget följa, att röstning medelst valsedelsförsändelse vid val enligt den förevarande lagen är medgiven i samma omfattning och ordning som vid stadsfullmäktigeval.

3 §.

I anledning av en erinran av magistraten i Malmö får jag såsom min mening uttala, att deputerad, som av magistraten jämlikt 4 § anlitas vid val enligt den förevarande lagen, icke behöver hava avlagt domared.

4 §.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 27 februari 1920 har, som jag förut anfört, dåvarande departementschefen omnämnt, att det föreslagits, att uttryckligen borde föreskrivas att upprättande av förslag till återbesättande av de befattningar, varom nu är fråga, finge ske allenast inom kretsen av dem, som sökt befattningen, men att departementschefen funnit tillräckliga skäl ej föreligga för en inskränkning i denna riktning i stadsinvånarnas valrätt. I ett flertal utlåtanden, bland dem det av Stockholms magistrat, har nu hemställts, att på förslag till nu ifrågavarande tjänster icke skulle få uppsättas annan än den, som i stadgad ordning sökt befattningen. Då det emellertid läser kunna anföras flera exempel på att personer, som varit synnerligen lämpliga såsom borgmästare, icke velat anmäla sig såsom sökande men sedermera, då röstningen medfört att de kunnat uppföras på förslag, ställt sig till förfogande och även blivit utnämnda till befattningen, samt förefintligheten av rätten att rösta å personer utom sökandenas krets alltså i vissa fall varit till fördel, finner jag valrätten icke böra begränsas till sökande av borgmästarbefattning. Där emot anser jag mig beträffande rådmän och magistratssekreterare i Stockholm, med anledning av vad Stockholms magistrats utlåtande innehåller, kunna förorda, att valrätten begränsas till de sökande, och har i anled-

5 §.

ning härav i 5 § i förslaget såsom ett andra stycke låtit införa föreskrifter härom.

7 §. Sista stycket av 7 § i utkastet har undergått en jämkning, föranledd av det av mig införda andra stycket i 5 §, varjämte samma stycke i anledning av en anmärkning av magistraten i Nora kompletterats med en föreskrift, avseende att lämna regel för det fall att förfrågan till någon icke sökande, huruvida han vill mottaga kallelsen till borgmästarbefattning, lämnas obesvarad.

11 §. Då, såsom en magistrat ifrågasatt, den i 11 § stadgade besvärstid synt mig kunna utan olägenhet förkortas, har i berörda paragraf vidtagits ändring av sådan innebörd.

12 §. 12 § har kompletterats på sätt magistraten i Malmö förordat.

Vad de inkomna yttrandena i övrigt innehålla har jag funnit icke böra föranleda ändringar i utkastets bestämmelser eller något yttrande från min sida.»

Föredraganden uppläste härefter ifrågavarande lagförslag samt hemställde, att detsamma måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

N. Cervin.

Bilaga A.

U t k a s t

till

L A G

om val av borgmästare i rikets städer samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm.

I anledning av § 31 regeringsformen samt med upphävande av vad genom särskilda författningar föreskrivits rörande ordningen vid val av borgmästare i rikets städer samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm, så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning mot denna lag stridande förordnas som följer.

§ 1.

Då borgmästaretjänst i någon av rikets städer, rådmanstjänst i Stockholm eller magistratssekreteraretjänst därstädes blivit ledig, skall magistraten, där icke Konungen förordnar, att uppskov med tillsättande av nu nämnd tjänst skall äga rum, ofördröjligen genom kungörelse, som tre gånger införes i allmänna tidningarna, och anslag å rådhuset tillkännagiva ledigheten och meddela underrättelse, att sökande till tjänsten har att sist innan klockan tolv å trettionde dagen från det kungörelsen blivit i allmänna tidningarna första gången införd till magistraten ingiva sin till Konungen ställda av styrkt tjänsteförteckning åtföljda ansökning.

§ 2.

Efter ansökningstidens utgång utsätter magistraten dag, tider och ställen för valets förrättande.

Kungörelse om valet skall minst fjorton dagar förut anslås å rådhuset och uppläsas i stadens kyrkor samt därjämte inom samma tid införes i de

tidningar, där kallelse till allmän rådstuga intages, eller beträffande Stockholm i den tidning, i vilken överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas. I kungörelsen skall meddelas uppgift å sökandena till befattningen, med anmärkning därjämte, om magistraten anser någon av dem icke vara till befattningen behörig, ävensom noggrant tillkännagivas tider och ställen för valet samt varest ansökningshandlingarna under tiden till valet tillhandahållas de röstberättigade.

§ 3.

Vid valet begagnas gällande kommunala röstlängd. Rösträtt må utövas endast av den röstberättigade personligen och tillkommer därvid varje röstande lika röst.

§ 4.

För valet utgör staden en valkrets, vilken dock, där så för rösternas uppsamlande anses nödigt, må av magistraten delas i lämpligt antal valdistrikt. Vid sådana skilda förrättningar äger magistraten låta sig företrädas av deputerade, tre i varje valdistrikt, av vilka en av magistraten förordnas till ordförande. Till deputerad må i händelse av behov utses den, som eljest ej tillhör magistraten. I den mån suppleanter för valförrättarna eller särskilda protokollsförande anses erforderliga, må sådana av magistraten förordnas.

§ 5.

Valsedel må ej förses med partibeteckning. Valsedel skall innehålla namn å en, två eller tre till erhållandet av tjänsten behöriga personer. Namnen skola å valsedeln uppföras i följd, det ena under det andra. Upptager valsedel namn å någon, som är obehörig, eller framgår i avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem därmed åsyftas, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel upptagna namn å flera behöriga personer än tre, anses de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

§ 6.

Med de undantag, som föranledas av här ovan meddelade föreskrifter, skall för valet i tillämpliga delar gälla vad om stadsfullmäktigeval är stadgat.

§ 7.

För besättande av vart och ett av de tre förslagsrummen skall särskild sammanräkning av valsedlarna ske.

Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel såsom hel röst för det första, såsom halv röst för det andra och såsom tredjedels röst för det tredje å densamma upptagna namnet. Det namn, som fått högsta röstetalet, erhåller första förslagsrummet.

Vid andra sammanräkningen gäller valsedel, vilken icke upptager det namn, som erhållit första förslagsrummet, på det sätt, som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, vilken innehåller det namn, som uppförts i första förslagsrummet, gäller såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Det namn, som vid sammanräkningen fått högsta röstetalet, erhåller andra förslagsrummet.

Vid tredje sammanräkningen gäller valsedel, som icke upptager något av de redan på förslaget uppförda namnen, på det sätt, som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, som upptager ett av dessa namn, gäller såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Valsedel, som upptager båda de uppförda namnen, gäller såsom tredjedels röst för det återstående namnet. Det namn, som vid tredje sammanräkningen fått högsta röstetalet, erhåller det tredje förslagsrummet.

Mellan lika röstetal skiljes genom lottning.

Därest vid sammanräkningen av rösterna befinnes att någon, som ej är sökande till befattningen, skulle jämlikt ovan upptagna bestämmelser ifrågakomma till ett av förslagsrummen, har magistraten att inhämta uppgift av vederbörande, huruvida han är villig att emottaga kallelsen. Förklarar han sig ej vara villig att emottaga densamma, betraktas hans namn såsom obefintligt och företages med iakttagande härav i nödig utsträckning ny sammanräkning av de avgivna rösterna.

§ 8.

De avlämnade valsedlarna skola, sedan de uppräknats och protokollförts, förvaras under försegling intill dess valet vunnit laga kraft eller i händelse av besvär dessa blivit avgjorda.

§ 9.

Å magistraten ankommer att, så snart efter slutförd sammanräkning av rösterna kan ske, med ledning av förut lämnade föreskrifter upprätta förslag till besättande av befattningen.

§ 10.

Å tid, som meddelas genom anslag å rådhuset och medelst införande av kungörelse i de tidningar, som angivits i § 2, skall valets utgång offentligen tillkännagivas å rådhuset genom uppläsning av de vid uppräknings och sammanräknandet av rösterna samt förslagens upprättande förda protokoll, och skall därvid jämväl behörig besvärshänvisning lämnas.

Med protokollets uppläsning och besvärshänvisningens lämnande är valförrättningen avslutad.

§ 11.

Över valet må anföras besvär, vilka ställda till Konungen skola sist före klockan tolv å trettionde dagen efter valförrättningens avslutande ingivas till länsstyrelsen i länet, som efter inhämtande av vederbörandes underdåniga förklaringar har att med eget yttrande insända besvärshandlingarna till Konungen. Ej må klagan över något av magistraten på grund av denna lag meddelat beslut föras annorledes än i sammanhang med klagan över valet.

§ 12.

Protokollet över valförrättningen skall av magistraten insändas till länsstyrelsen i länet, som efter det valet vunnit laga kraft till Konungen översänder detsamma.

*Bilaga B.***Yttranden**

över utkast till lag om val av borgmästare i rikets städer samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm.

Magistraterna i Arboga, Enköping, Falkenberg, Kristianstad, Kungälv, Sundsvall och Trälleborg hava tillstyrkt förslaget.

Magistraterna i Eskilstuna, Falköping, Falun, Filipstad, Gränna, Gävle, Göteborg, Hjo, Hudiksvall, Hälsingborg, Härnösand, Jönköping, Kalmar, Karlshamn, Karlskrona, Karlstad, Kristinehamn, Kungälv, Köping, Laholm, Lidköping, Luleå, Lund, Mariefred, Mariestad, Marstrand, Norrtälje, Nyköping, Oskarshamn, Piteå, Ronneby, Sala, Sigtuna, Skanör med Falsterbo, Skellefteå, Skövde, Säter, Söderhamn, Söderköping, Södertälje, Sölvesborg, Torshälla, Uddevalla, Umeå, Uppsala, Varberg, Vaxholm, Visby, Västervik, Växjö, Åmål, Ängelholm, Örnsköldsvik och Östersund eller alltså 54 magistrater hava förklarat sig icke hava något att erinra mot förslaget.

I övriga yttranden har anförts:

Magistraten i Alingsås har ej något vidare att erinra mot förslaget än att magistraten anser ifrågavarande lag även böra innehålla en uttrycklig bestämmelse om att förslag till borgmästare icke må upptaga andra än dem, som sökt befattningen.

Magistraten i Askersund: Magistraten är av den åsikten, att en borgmästare, vilken i främsta rummet är domare, ej bör tillsättas genom val av dem, som ligga under hans domareverksamhet, utan att han bör tillsättas på samma sätt som lantdomare. Denna sak anser magistraten vara av så stor vikt, att magistraten ej kan annat än beklaga, att städernas rätt att välja borgmästare icke för länge sedan blivit upphävd, i anledning varav magistraten ej kan annat än uttrycka sitt ogillande av den av vederbörande departementschef i nådiga propositionen nr 299 av den 27 februari 1920 uttalade åsikt, att nämnda fråga borde upptagas till behandling först i samband med den mera allmänna revision av vårt rättegångsskick, som är under utredning, något som onödigtvis kommer att allt för mycket till en obestämmd framtid förskjuta denna, enligt magistratens åsikt, helt fristående och en snar lösning krävande fråga.

I anledning härav anser sig magistraten förhindrad tillstyrka framläggandet för riksdagen av ifrågavarande förslag till lag om val av borgmästare i rikets städer, ehuru lagen under för handen varande förhållanden kanske kunde anses såsom en förändring till något bättre.

Magistraten i Borås: Magistraten har för sin del icke något att erinra mot förslaget, därvid magistraten dock vill uttala den meningen att ifrågavarande lag bör givas allenast

en provisorisk karaktär och frågan om tillsättandet av städernas styrelser och domare slutgiltigt ordnas i samband med den allmänna revisionen av rättegångsväsendet.

Magistraten i Eksjö: Enligt magistratens åsikt böra städerna, så länge de själva skola bestrida kostnaderna för sin jurisdiktion, icke fråntagas allt inflytande på tillsättandet av ifrågavarande befattningar. Däremot synes det uppenbart, att detta inflytande icke bör få sträcka sig så långt, att, såsom i dåvarande departementschefens vid förslaget fogade yttrande påpekas, Kungl. Maj:t berövas sin handlingsfrihet vid utnämningarna. Genom den föreslagna beräkningen av de avgivna rösterna enligt reduktionsregel synes en garanti här emot vinnas, som i de flesta fall torde vara tillräcklig, men magistraten anser ingen anledning förefinnas att icke ytterligare stärka denna garanti genom en bestämmelse, att å förslag till nu ifrågavarande tjänst icke må uppsättas annan person än som i stadgad ordning sökt den.

Magistraten i Halmstad: Magistraten hyser någon tvekan om lämpligheten av att vid sammanräkning för varje plats tages hänsyn till annat än det första namnet å varje lista eller, om något namn å listan redan erhållit placering, det första av de återstående namnen. Med den erfarenhet, som föreligger angående möjligheterna för dekapitering vid de kommunala och politiska valen, bör man vara på sin vakt vid införande av ett nytt valsystem, så att icke möjligheter till samma missförhållande där insmyga sig. Trots allt teoretiserande om att den väljande bör å sin lista upptaga namn å tre personer, som äro fullt lämpliga för befattningen, kommer det endast undantagsvis att gestalta sig på detta sätt i det praktiska livet. Ofta kan det erbjuda stora svårigheter att finna kompetenta och villiga kandidater för alla platserna. Såsom allmän regel torde man kunna antaga att den väljande vill hava platsen besatt med den å första rummet å hans lista upptagne. De övriga bliva mer eller mindre endast fyllnadsnamn. Om därför en absolut majoritet bland väljarna uppfört en person som första namn, synes denne böra uppföras å första rummet. Om exempelvis 400 röstande å sin valsedel upptaga A., B. och C. i nu nämnd ordning samt 350 röstande B., C. och D. i denna ordning, skulle enligt det föreliggande förslaget B. uppföras i första rummet, ehuru en absolut majoritet röstat på A. till detta rum. Det ligger alltid något mindre tilltalande i att en minoritet begagnar sig av majoritetens röster för att kullkasta dess vilja, helst om majoriteten i saknad av all kännedom om minoritetens avsikter varit urständsat att förhindra framgången för desamma. Om i det ovannämnda fallet en tredje listtyp förelegat, upptagande exempelvis E., F. och G. och samlande 150 st. röstande, skulle valresultatet blivit, att i första rummet uppförts B., i andra rummet C. och i tredje rummet E. Den starkaste gruppens första namn kommer sålunda icke med på förslaget. Det kan nu visserligen sägas, att det är mycket lätt att undvika dylika resultat genom att exempelvis endast upptaga ett namn å sin valsedel, men själva valets natur gör det mindre tilltalande att framtvinga ett dylikt röstande, som kan föranleda till att andra och tredje platserna besättas med rena minoritetskandidater.

I övrigt har förslaget icke föranlett någon anmärkning.

Magistraten i Hedemora: Så länge nu ifrågavarande befattningar kunna anses fortfarande böra tillsättas genom val av städernas röstberättigade invånare, synas de föreslagna bestämmelserna magistraten tillfredsställande.

Magistraten i Landskrona: Ut i § 3 har i överensstämmelse med äldre bestämmelser därom, att frånvarande borgare icke må rösta, stadgats, att rösträtt endast får utövas utav den röstberättigade personligen. Då lagstiftningen nu gått i den riktningen att vid andra

likvärdiga val det beredes tillfälle för personer, vilka på grund av sin tjänst äro förhindrade att förfoga över sin tid, att under betryggande former avgiva sin röst genom en valsedelsförsändelse, synes anledning finnas att även vid borgmästareval tillämpa liknande regler. I öfrigt har magistraten intet att erinra mot förslaget.

Magistraten i Lindesberg: Magistraten har för sin del icke något att erinra emot förslaget, därvid dock magistraten antager, att i samband med den ifrågasatta allmänna revisionen av rättegångsväsendet bestämmelser komma att utfärdas därom, att vid stadsdomarebefattningarnas tillsättande samma regler skola tillämpas som vid tillsättande av andra domarebefattningar, ävensom att kostnaderna för stadsdomstolarne övertagas av staten.

Magistraten i Linköping: Då enligt magistratens mening det är principiellt oriktigt att sådana domare, om vilka här är fråga, tillsättas genom medborgares val, anser magistraten, att det icke kan medföra gagn att utsträcka valrätten till flera grupper av medborgare än dem, vilka valrätt uti ifrågavarande hänseende hittills varit tillerkänd, och att anordna valen på en mera demokratisk basis än hittills. I följd härav och då det kan befaras att genom godkännande av det vilande grundlagsförslaget och det vid promemorian fogade lagförslagets upphöjande till lag utsikterna för införandet i den nya rättegångsbalk, som kan antagas skola icke alltför länge låta vänta på sig, av mera rationella stadganden rörande sättet för utnämmande av domare i städerna skulle kunna minskas, vågar magistraten i underdånighet avstyrka ifrågavarande båda förslag. Emot det vid promemorian fogade lagförslagets form har magistraten intet att erinra.

Magistraten i Lysekil: Bestämmelserna i 5 § att valsedel kan innehålla blott ett namn torde komma att leda därtill att de partier eller sammanslutningar, som uppträda vid nu ifrågavarande val, komma att å sina sedlar uppföra blott ett namn eller det, för vilket partiet eller sammanslutningen vill verka. Med anledning härav komma med tillämpning av bestämmelserna i 7 § de tre största sammanslutningarna att besätta förslaget med sina namn, medan övriga sammanslutningar icke skulle få något inflytande å valet.

Bestämmelserna i 7 § äro för öfrigt ingalunda tillfredsställande. De bygga på företräde åt första namnet å sedlarna, men förhållanden kunna inträffa, då å första förslagsrummet går in ett namn, som står först blott på ett fåtal sedlar.

Den proportionella valmetoden finner magistraten icke vara lämplig beträffande ifrågavarande val. Mera tilltalande förefaller bibehållandet av majoritetsvalet med inskränkning av valrätten att omfatta endast dem som sökt befattningen.

Magistraten i Malmö: Den i § 1 av föreslagna lagen intagna bestämmelsen därom, att vid inträffad ledighet magistraten skall, där icke Konungen förordnar om uppskov, ofördröjligen kungöra ledigheten, synes magistraten icke tillräckligt tydlig. Därest med stadgandet åsyftas att, där icke Konungen vid ledighetens inträffande redan förordnat om uppskov, magistraten skall före kungörandet anmäla ledigheten för Konungen och anhålla om Konungens besked, synes ordet »ofördröjligen» böra utbytas mot ett annat ord. Därest åter med stadgandet åsyftas att, där icke Konungen vid ledighetens inträffande redan förordnat om uppskov, magistraten skall utan att först vända sig till Konungen ofördröjligen kungöra ledigheten, synes formen »förordnar» böra utbytas mot formen »förordnat».

Magistraten förutsätter, att det i § 4 av lagförslaget intagna medgivandet för magistraten att till deputerade utse personer, som eljest ej tillhöra magistraten, får så förstås, att, ehuru i det för magistraten i Malmö gällande organisationsbrevet finnes stadgat, att magistraten vid andra valförrättningar än riksdagsmannaval, för vilka senare lagen om val

till riksdagen ensam är tillämplig, äger till biträden anlita personer, som avlagt domareed, magistraten skulle vid borgmästareval hava rätt att tillkalla även andra än sådana personer. Det har visat sig att, då vid stadsfullmäktigval väljarna till normalt antal — 60 å 70 % — deltaga i valet och detta pågår nio timmar, staden lämpligen bör vid nuvarande invånarantal vara uppdelad i 30 valdistrikt. Vid ett borgmästareval i Malmö skulle alltså samma antal valdistrikt erfordras och, då till varje valdistrikt måste avdelas förutom de tre deputerade jämväl åtminstone en suppleant, de deputerades antal komma att uppgå till 120 personer. Av de 30 valdistrikten falla elva på en, tio på en och nio på den tredje av stadsfullmäktigvalkretsarna. Vid årets stadsfullmäktigval har det varit synnerligen svårt att till biträden anskaffa tillräckligt antal lagfarna personer, fyra för varje valdistrikt och alltså vid ett av valen 44 personer. Skulle till deputerade vid borgmästareval i Malmö endast få anlitas personer, som avlagt domareed, skulle magistraten nödgas från andra orter inkalla betydligt mera än halva antalet deputerade.

I det i § 12 föreslagna stadgandet om valprotokollets insändande till länsstyrelsen torde, synes magistraten, böra dels angivas, att ansökningshandlingarna skola åtfölja protokollet, och dels antydas den tid, inom vilken insändandet bör ske.

I övrigt har magistraten icke något att mot lagförslaget erinra.

Magistraten i Motala: För så vitt fråga är, huruvida städerna böra bibehållas vid sin rätt att genom val upprätta förslag till berörda tjänster, anser magistraten icke skäl för närvarande föreligga att fränhända städerna detta privilegium, då, om ock utseende av domare genom val principiellt må anses mindre lämpligt, det, såvitt magistraten har sig bekant, icke medfört att i stort sett annat än för dessa tjänster lämpliga personer blivit utsedda eller att andra olägenheter uppstått, och då för närvarande utarbetande av förslag till en genomgripande domstolsorganisation pågår.

Magistraten får däremot tillstyrka det föreliggande lagförslagets antagande.

Magistraten i Nora: Magistraten har vid granskning av det föreliggande förslaget icke funnit anledning till anmärkning i vidare mån, än att i 7 § sista st. 2 punkten torde böra upptagas jämväl den förutsättningen, att den, som ej är sökande till befattningen, men dock skulle ifrågakomma till ett av förslagsrummen, icke skulle besvara magistratens förfrågan, huruvida han vore villig att emottaga kallelsen.

Det är nämligen, åtminstone för närvarande, icke ovanligt, att dylika meddelanden helt och hållet lämnas utan svar.

Den ovan nämnda punkten av 7 § sista stycket torde därför böra erhålla t. ex. följande lydelse:

»Förklarar han sig ej vara villig att emottaga densamma eller avgiver han icke svar å magistratens förfrågan inom 14 dagar efter det meddelandet blivit honom i rekommenderat brev med allmänna posten tillsänt, betraktas hans namn såsom obefintligt etc.»

Med denna erinran får magistraten tillstyrka bifall till det föreliggande lagförslaget.

Magistraten i Norrköping anser visserligen, att det vore lämpligast, om icke domare i städerna tillsattes genom val, och att i varje fall stadgaderna om borgmästareval underginge förändring därhän, att Kungl. Maj:t skulle erhålla möjlighet att oberoende av upprättat förslag till befattningen kalla särskilt kvalificerad person. Då emellertid hithörande frågor först lära komma till avgörande i sammanhang med allmän revision av vårt rättsgångsväsende, anser magistraten nödigt, att, intill dess berörda frågor i nämnda sammanhang kunna upptagas till behandling, generella bestämmelser rörande borgmästareval beslu-

tas; och finner magistraten ej anledning att framställa erinran i fråga om det remitterade lagförslaget.

Magistraten i Simrishamn: Mot det uppgjorda förslaget har magistraten icke något annat att erinra än att magistraten anser det med fog kunna ifrågasättas, om icke den rätt, som numera berettis vissa yrkes- och tjänstemän att vid val av kommunalfullmäktige, stadsfullmäktige och landstingsmän avgiva valsedel utan inställelse inför valförrättare, bör beredas samma väljare även vid val av nu ifrågakomna slag.

Magistraten i Skänninge: Magistraten delar för visso deras åsikt, som anse att domare i städerna icke böra utses genom val utan, efter ansökning, direkt av Kungl. Maj:t. Då denna fråga emellertid torde upptagas till behandling i samband med den mera allmänna revision av vårt rättegångsskick, som är under utredning, måste nu ifrågakomna förslag anses vara av övergångsnatur. Vid sådant förhållande och då förslaget ifråga otvivelaktigt innebär en högst väsentlig förbättring av nu gällande bestämmelser, får magistraten förklara sig icke hava något att erinra mot nädligt bifall till samma förslag.

Stockholms magistrat har förklarat sig i huvudsak åberopa ett av t. f. magistratssekreteraren W. Hilarion Wistrand avgivet tjänstememorial, däri anfördes.

Enligt lagens ingress skall därigenom upphävas vad genom särskilda författningar föreskrivits rörande ordningen vid val av borgmästare i rikets städer samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm. Bland annat skulle alltså upphävas den för Stockholm fastställda valordningen av den 11 februari 1910, i vad den innefattar föreskrifter om borgmästare-, rådmans- och magistratssekreterareval, samt uppenbarligen även kungl. brevet den 8 november 1889 angående ansökning till dylik syssla i Stockholm. För bedömande av innebörden i förslaget har jag därför ansett lämpligt att verkställa en jämförelse mellan bestämmelserna i å ena sidan de sålunda till upphävande dömda författningarna och å andra sidan den föreslagna lagen, därvid jag tagit till utgångspunkt de särskilda paragraferna i lagförslaget.

§ 1.

Motsvarar punkterna 1 och 2 i kungl. brevet den 8 november 1889 och utgör särskilt beträffande ansökningstidens längd (30 dagar) en högst behövlig modernisering av nu gällande bestämmelse.

§ 2.

Ersätter punkterna 3 och 4 i nyssnämnda kungl. brev, dock med uteslutande av brevets bestämmelser rörande

a) magistratens rätt att yttra sig om den ordning, i vilken sökandena synas förtjänta att komma i åtanke;

b) magistratens rätt att »fylla de sökandes antal», om ej minst fyra behöriga sökande finnas.

Magistraten skall däremot fortfarande undersöka de sökandes behörighet. Betydelsen av magistratens prövning härutinnan synes emellertid i viss mån reducerad genom att magistraten icke skall äga att såsom nu meddela ett formligt »utslag» rörande de sökandes behörighet, vilket icke må överklagas annorledes än i sammanhang med besvär över valet, utan endast skall i valkungörelsen *anmärka*, om magistraten anser någon av dem icke vara behörig.

Uteslutandet av den under a) omnämnda bestämmelsen synes icke hava någon egentlig betydelse. Viktigare äro de övriga ändringarna. Betydelsen av dessa framgår särskilt vid en jämförelse med lagförslaget § 5, varom mera nedan.

§ 2 innehåller dessutom bestämmelser rörande *tid och sätt för valets kungörande*. I detta avseende motsvaras bestämmelsen av den del av valordningens § 8 mom. 3, som stadgar, att rörande kallelse till valförättning skall i tillämpliga delar gälla vad i kommunalförordningen för Stockholm stadgats för stadsfullmäktigval.

De föreslagna bestämmelserna överensstämma med kommunalförordningen (§ 6) utom beträffande kungörelsetiden (enligt lagförslaget minst 14 dagar; enligt kommunalförordningen minst 8 dagar) samt däri att kungörelsen enligt lagförslaget skall uppläsas i stadens kyrkor, vilket enligt kommunalförordningen ej behöver ske. Då kommunalförordningens lindrigare bestämmelser fortfarande skola gälla för stadsfullmäktigval, kan det ifrågasättas, om desamma icke, åtminstone för Stockholms vidkommande, allt fortfarande kunna anses tillräckligt betygande även för rådmansval. Önskvärt är givetvis, att icke bestämmelserna i så likartade frågor för samma ort onödigtvis variera.

§ 3.

Punkt 1 motsvarar valordningen § 7 mom. 2 och 3 samt § 8 mom. 3 senare delen. Dessa delar av valordningen måste, i den mån de innehålla andra bestämmelser än lagförslaget, anses redan upphävida genom numera gällande föreskrifter om sättet för den kommunala röstlängdens uppgörande och granskning.

Påpekas må här allenast, att uttrycket »endast av den röstägande personligen» måhända kunde något justeras för undvikande av tvekan, huruvida valsedel må avgivas genom s. k. valsedelsförsändelse eller icke.

Punkt 2 = valordningen § 10.

§ 4.

Punkt 1 motsvarar valordningens § 8 mom. 1 punkt 1 samt *punkterna 2, 3 och 4* valordningens § 9, allt med vissa avvikelser, vilka synas sakna betydelse.

§ 5.

Punkt 1 ny. Intet att erinra.

Punkterna 2, 3, 4 och 5 motsvarar valordningens § 11 mom. 2. Ett obetydligt tillägg i punkt 4 föranleder ingen erinran.

Av största vikt äro däremot de avvikelser, som *punkterna 2 och 4* i övrigt förete, jämförda med valordningens § 11. Enligt sistnämnda bestämmelse skall valsedel innehålla namn å högst tre personer *bland dem, som av magistraten förklarats behöriga att komma under omröstning*; och om valsedel i strid häremot upptager namn å någon, som ej förklarats behörig, anses sådant namn såsom obefintligt. I olikhet härmed stadgar nu lagförslaget, att valsedel skall innehålla namn å en, två eller tre *till erhållandet av tjänsten behöriga* personer, oberoende av huruvida magistraten i förväg varit i tillfälle att yttra sig om deras behörighet (jämför även vad ovan yttrats under § 2). Härigenom kunna således på förslaget komma att uppsättas personer, som icke äro sökande och ej heller, såsom nu kan ske, av magistraten uppsatts till fyllande av de sökandes antal. Att detta är lagens avsikt, framgår ytterligare av sista stycket i § 7.

Bestämmelser av liknande innebörd som de föreslagna torde redan vara gällande i åtskilliga andra städer än Stockholm. Häre torde man få söka skälet till att lagen givits detta innehåll. Några sakliga skäl hertill synas nämligen svärigen kunna uppletas. Fastmer lär, enligt vad som anmärkes i det vid remissen fogade departementschefsyttrandet, vid beredningen av förevarande ärende hava framhållits, hurusom städerna ej sällan å två av förslagsrummen uppsätta personer, vilka ej gärna kunna anses villiga att åtaga sig eller kompetenta till den lediga befattningen, och dymedelst tvinga Kungl. Maj:t att utnämna den återstående å förslaget uppsätta personen. För att hindra sådana försök att binda Kungl. Maj:ts avgörande hade, anförde departementschefen, föreslagits, att i lagen skulle införas uttrycklig bestämmelse om upprättande av förslag allenast inom kretsen av dem, som i viss ordning sökt befattningen i fråga. Departementschefen tillägger visserligen, bland annat, att han icke ansett tillräckliga skäl nu föreligga för en *inskränkning* i denna riktning av stadsinvånarnas valrätt. Men det torde dock kunna betvivlas, att departementschefen därvid särskilt beaktat förhållandena i Stockholm, där en liknande inskränkning redan gäller och där lagens föreslagna bestämmelser alltså skulle innebära en betydande *utvidgning* av valfriheten, en utvidgning, som så mycket mindre kan anses motsvara någon i samhället rådande allmän önskan, som ju stadsfullmäktige härstädes tvärtom vid ett tillfälle med överväldigande majoritet uttalat sig för hela denna valrätts avskaffande.

Förbises må visserligen ej, att ett eventuellt tillskapande av särbestämmelser för Stockholm i denna punkt måhända kan anses som ett brott mot lagförslagets huvudsyfte, som angivits vara att i vissa huvuddrag åvägabrinda gemensamma bestämmelser, gällande för hela riket. Kanske skulle en dylik invändning verkligen vara befogad, därest huvudstadens ifrågavarande befattningshavare i allo intoge samma ställning som tillkommer deras kolleger i övriga städer. Men såsom bekant är detta ingalunda förhållandet. Av den makt-påliggande befattning med stadens styrelse och förvaltning, som åligger borgmästare och råd i andra städer och fordom jämväl ålegat dem i Stockholm, återstår nu för huvudstadens del ytterst föga. Stockholms magistrats ledamöter se sig numera så gott som utslutande hänvisade till den mera avskilda ställningen såsom huvudstadens domare i första instans. Fasthållas må i detta sammanhang vidare, att Stockholms invånare i motsats mot invånarna i andra städer äga en dylik valrätt ej endast beträffande borgmästaren, utan även beträffande rådmännen ävensom magistratssekreteraren. Tillfällen att utnyttja de möjligheter till kupper och överrumplingar vid valet, som lagförslagets bestämmelser på denna punkt innebära, återkomma därför vida oftare i Stockholm än annorsädes. Kommer så hertill att dylika kupper alltid låta sig arrangeras vida lättare i en stad av Stockholms omfång än i en mindre stad, så måste väl erkännas, att frågan om valrättens omfattning för Stockholms del har en vida större betydelse än för städerna i allmänhet.

Att under nu angivna förhållanden allenast i uniformitetens intresse påtvinga Stockholm en nyhet i lagstiftningsväg, som här icke torde hava varit av någon önskad och som på de håll, där förebilder finnas, erkännes hava lämnat spelrum för betydande missbruk i form av ett obehörigt eluderande av Kungl. Maj:ts avsedda inflytande på dessa tjänstetillsättningar, ett missbruk, för vars framtida förebyggande lagförslaget ej synes lämna tillräcklig garanti — detta må väl med fog kunna betecknas såsom föga påkallat. För Stockholms del synes därför i denna punkt det gamla förfaringssättet böra bibehållas eller åtminstone möjlighet dertill beredas, något som kanske lämpligast kunde ske genom att Kungl. Maj:t bemyndigades att för huvudstaden medgiva undantag från lagens bestämmelser härut-

innan, ett bemyndigande, som för övrigt måhända helst borde avfattas mera generellt, exempelvis såsom ett medgivande för Kungl. Maj:t att för huvudstadens del tillåta de avvikelser från lagens bestämmelser, som med hänsyn till där rådande särskilda förhållanden synas lämpliga.

§ 6.

Här stadgas, att med de undantag, som föranledas av de i föregående §§ meddelade föreskrifter, skall för valet i tillämpliga delar gälla vad om stadsfullmäktigval är stadgat.

Innebörden häri synes vara bland annat den, att valet sker inför magistraten (jämför valordningen § 7 punkt 1) samt att vid valet skall användas det vid stadsfullmäktigval brukliga förfarandet med valkuvert och valskärmar. Vidare torde härav följa, att magistraten fortfarande såsom hittills blir berättigad att utfärda särskilda föreskrifter om ordningen för valet utöver vad författningarna innehålla (valordningen § 17).

Ovisst kan däremot vara, om häri inbegripes stadgandet i kommunalförordningen för Stockholm § 14 mom. 1, att, därest vid valet stadsfullmäktige icke blivit till föreskrivet antal utsedda, nytt val skall anställas för besättande av den eller de återstående platserna. Uttrycklig bestämmelse av motsvarande innebörd förekommer i gällande valordning § 14, men saknas i lagförslaget. Ett något klarare besked på denna punkt synes vara ägnat att tillfredsställa.

För stadsfullmäktigval i Stockholm gälla även bestämmelserna i valordningen §§ 1—6, i den mån dessa ej redan få anses genom ny lagstiftning upphävida. Vissa av dessa bestämmelser motsvaras beträffande rådmansval av föreskrifter i valordningen § 8, som icke återfinnas i lagförslaget, nämligen

a) föreskrifterna, att valsedlarnas öppnande och granskning samt sammanräknandet av rösterna sker vid en särskild förrättning för hela valkretsen samt att valförrättningarna äga rum inför öppna dörrar;

b) föreskriften om lokalers tillhandahållande.

Tvivelaktigt är om hänvisningen i lagförslagets § 6 kan antagas omfatta även bestämmelser, som meddelats i denna mindre solenna form.

Bestämmelsen under b) får emellertid anses avse en inre förvaltningsangelägenhet, med vars ordnande lagen icke behöver hava något att skaffa.

De under a) omnämnda bestämmelserna däremot synas vara av den vikt, att desamma måste på ett otvetydigt sätt regleras. Ifrågasätts kan, om desamma icke borde såväl för rådmansval som för stadsfullmäktigval meddelas i mera bindande form än genom en valordning.

§ 7.

Mom. 1, 2, 3 och 4 = valordningen § 12.

Mom. 5 = valordningen § 13 punkt 1.

Mom. 6. Motsvarighet härtill saknas i valordningen. Med lagförslagets standpunkt till frågan om icke sökandes rätt att komma på förslag torde emellertid en dylik bestämmelse icke kunna undvaras.

§ 8.

Motsvarar valordningen § 13 punkt 2.

§ 9.

Motsvarighet saknas i valordningen.

Uttrycket »upprätta förslag» synes ägnat att framkalla den föreställningen, att magistraten härvid har tillfälle till något mera självständigt bedömande, medan dess befogenhet väl i själva verket, liksom nu, skulle inskränka sig till att konstatera valets resultat.

§ 10.

Motsvarar i huvudsak valordningen § 15.

§ 11.

Motsvarar med vissa ändringar valordningen § 16 samt kungl. brevet ⁸/11 1889 sista punkten. Den skedda utsträckningen av besvärstiden från nuvarande 14 till 30 dagar synes åtminstone för Stockholms del föga påkallad.

I samband med granskningen av föreliggande lagförslag torde böra erinras, att på magistratens bord vilar en av 1920 års riksdag till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse med begäran om utredning, huruvida icke den Stockholms stads invånare tillkommande rätten att upprätta förslag till återbesättande av ledig rådmans- eller magistratssekreteraresyssla kunde upphöra. Med hänsyn till den svårbedömda beskaffenheten av den fråga, som i nämnda skrivelse berörts, vore det önskvärt, att med dess upptagande till slutlig prövning hos magistraten kunde få ännu någon tid anstå. Något tvingande skäl att verkställa denna prövning i samband med yttrandet över nu föreliggande lagförslag torde ej heller kunna påvisas, då ett avskaffande av rådmans- och magistratssekreterarevalen i Stockholm förutsätter en ändring i grundlagen och förty i alla händelser icke kan ske vid nu instundande riksdag, för vilken däremot det nu föreliggande lagförslaget synes vara avsett att framläggas.

Magistraten i Strängnäs: Magistraten har icke något att erinra emot förslaget under förutsättning, att det icke kan anses stå i strid mot städernas privilegier.

Vidare vill magistraten uttala sin anslutning till tanken, att borgmästare skulle tillsättas av Kungl. Maj:t oberoende av städernas önsknings på sätt som statens tjänstemän i allmänhet.

Magistraten i Strömstad: Magistraten, som finner det vara en avgjord fördel att lika bestämmelser bliva gällande vid borgmästareval i alla städer, har icke något att erinra mot föreliggande lagförslaget.

Magistraten får dock framhålla önskvärdheten av att stadsdomare komma att tillsättas efter samma grunder som statstjänstemän, men torde väl denna fråga komma att lösas i samband med den allmänna rättegångsreformen.

Magistraten i Trosa: Om den oegentligheten skall kvarstå, att städernas röstberättigade invånare må välja deras borgmästare och vad staden Stockholm beträffar dess rådmän och magistratssekreterare, synes det magistraten, som om visserligen en förbättring i valsättet genom den föreslagna lagen skulle vinnas till förekommande av de rent av absurda resultat, till vilka valet lett åtminstone i vissa småstäder.

Magistraten kan dock icke dela den uppfattningen, att en tillämpning av det proportionella valsättet kommer att bidraga till något nämnvärt bättre resultat i fråga om utgången av valet.

Magistraten i Ulricehamn. Med nu rådande förhållanden kan det lätteligen inträffa och har veterligen också inträffat, att till borgmästarebefattningar utnämnts personer, som icke förut utövat domareverksamhet eller vilkas domareerfarenhet varit ytterst obetydlig. Att så kunnat ske beror på att ingen som helst förprovning av kompetensen äger rum, utan att det tillkommer väljarna att utan någon annan ledning än personliga tycken och varjehanda rykten avgöra på vem de skola rösta. Enligt förslaget skall magistraten så till vida pröva ansökningshandlingarna att magistraten har att i kungörelsen om valet göra anmärkning, om magistraten anser någon av de sökande icke vara till befattningen behörig. Denna anordning är dock ingalunda tillfredsställande. En grundligare provning av ansökningshandlingarna bör äga rum och överlätas åt en myndighet, som kan påräknas alltid intaga en fullt självständig ställning gent emot de sökande, och vars omdöme har den auktoritet, att detsamma kan vara väljarna till en verklig ledning. Att tillsätta domarebefattningar medelst val inför ett moment av osäkerhet i rättsskipningen, som man måste söka skydda sig för så mycket som möjligt.

Endast de som av den prövande myndigheten — exempelvis vederbörande hovrätt — förklarats kompetenta, böra få bli föremål för omröstning. Eljest kommer det att alltjämt inträffa, såsom hittills stundom skett, att Kungl. Maj:t rent av tvingas att utnämna den mindre meriterade, därför att den mera meriterade genom organiserade manipulationer vid valet utestängts från förslaget. Det är snarare så, att väljarna böra tvingas att uttala sig om i *vilken ordning* de önska att de sökande komma i åtanke vid utnämningen. De böra sålunda icke tillåtas att kasta bort sina halv- och tredjedels röster på personer, som de själva icke vilja hava och som de veta icke kunna komma i fråga.

Utöver vad nu anförts har magistraten ingenting att erinra mot förslaget.

Magistraten i Vadstena: Magistraten anser för sin del, att domare i borgmästares ställning bör av Konungen utses endast efter förtjänst och skicklighet, vilka egenskaper vid medborgarval ofta få spela en underordnad betydelse, så att vid tjänstens tillsättande en person utses, som obestriddigen är en eller flera av de sökande i skicklighet och förtjänst underlägsen.

Skola emellertid borgmästare utses genom val, har magistraten icke något att erinra mot det framlagda lagförslaget.

Magistraten i Vimmerby: Enligt magistratens förmenande är det i princip oriktigt, att sådana domare, varom i berörda lagförslag är fråga, skola tillsättas genom medborgarval. För sin del anser magistraten, att det icke kan medföra gagn att utsträcka valrätten till flera grupper än dem, vilka hittills varit tillerkända valrätt i detta avseende, och att anordna valen på en annan, demokratisk grundval. Det kan därjämte befaras att genom upphöjande av ifrågavarande lagförslag till lag, utsikterna för införande i den nya rättegångsbalk, som det är att antaga, att den icke länge låter vänta på sig, av mera rättvisa och tidsenliga stadganden rörande sättet för val och utnämning av domare i städerna, skulle kunna minskas eller äventyras. På grund av vad magistraten sålunda anført, får magistraten avstyrka nu omförmälda lagförslags upphöjande till lag.

Magistraten i Vüsterås: Magistraten instämmer i vad under de senare åren med styrka gjorts gällande, att domare i städerna icke böra tillsättas genom val och anser magi-

straten att vad härutinnan anförts även bör gälla en stads högsta polischef, som i regel inom de mindre och medelstora städerna är borgmästaren.

Skulle oaktat dessa betänkligheter det dock fortfarande bliva gällande, att borgmästare i rikets städer samt rådmän och magistratssekreterare i Stockholm skola tillsättas efter val, har magistraten icke något att erinra mot förslaget till ifrågavarande lag.

Bestämmelsen i 2 § att magistraten skulle i kungörelse om valet äga att göra anmärkning om magistraten anser någon av de sökande icke vara till befattningen behörig, lär väl endast avse om sökanden avlagt sådan juridisk examen, som berättigar till sökande av domarbefattning och i övrigt må innehava ämbete i statens tjänst.

Magistraten betvivlar därför, om det kan anses lämpligt, såsom departementschefen i skrivelsen framhåller, att magistraten söker utöva ett visst inflytande vid valet genom att lämna meddelande om vilken av de sökande närmast bör ifrågakomma.

Magistraten i Ystad: Magistraten finner det önskvärt, att de nu för borgmästarval gällande skiftande valordningarna för de särskilda städerna ersättas av vissa gemensamma bestämmelser, tillkomna genom beslut av Konung och riksdag; och torde, på sätt föreslagits, hänvisning härom höra göras i hithörande bestämmelser i regeringsformen.

Det kan enligt magistratens mening icke anses tillfredsställande, att borgmästarämbeten tillsättas genom val. Frågan om ändring av föreskrifterna härutinnan sammanhänger emellertid uppenbarligen med spörsmålet om organisationen av underdomstolarna över huvud. Att göra frågan om regleringen av val av här avsedd beskaffenhet beroende av prövningen av sagda spörsmål, vilken påtagligen kommer att kräva ännu en avsevärd tid framåt, kan enligt magistratens förmenande icke anses välbetänkt.

Magistraten finner sig förty böra tillstyrka, att redan nu närmare föreskrifter i laga ordning meddelas om uppsättande av förslag till de tjänster, som här avses.

Vad det remitterade utkastet härom innehåller föranleder ingen erinran från magistratens sida.

Magistraten i Örebro: Magistraten, som ej beretts tillfälle att yttra sig angående de grunder för utseende av borgmästare, vilka i grundlagsenlig ordning komma att bestämmas, får avgiva detta utlåtande över nu föreliggande förslag:

Enär i lag den 18 juni 1920 om ändrad lydelse av §§ 54 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad särskilda bestämmelser numera lämnats angående anställande av kommunalborgmästare i vissa städer och sättet för deras tillsättande, torde det vara behövt att i nu ifrågasatta lags rubricering samt text, tydligare än i förslaget skett, angiva vilka borgmästarval i förslaget avses.

Uti ingressen till lagförslaget anges att »med upphävande av vad genom särskilda *författningar* föreskrivits rörande ordningen vid val av borgmästare m. m. — — — förordnas som följer». Det synes magistraten böra uttryckligen angivas att de olika i särskilda städer för dylika val gällande reglementen och valordningar, vilka ju icke kunna betecknas såsom egentliga författningar, även upphävas.

Uti § 1 synes lämpligt att införa generalklausul, varav den kungörande magistraten kan hämta stöd för meddelande i kungörelsen jämväl av nödiga uppgifter å de med befattningen förenade löneförmåner och dylikt.

Det synes kunna ifrågasättas sådan ändring uti § 3, att röstning medels valsedelsförsändelse medges enligt samma grunder som härutinnan gälla för stadsfullmäktigval.

Enligt § 5 uteslutas från att vid valet ifrågakomma endast *obelöriga* personer. Be-

höriga personer, som icke sökt befattningen, synas däremot kunna upptagas å valsedeln. Ifrågakommer vid sammanräkningen sådan icke sökande till ett av förslagsrummen, skall magistraten enligt § 7 av honom inhämta uppgift, huruvida han är villig emottaga kallelsen, och om han förklarar sig ej villig att emottaga densamma, betraktas hans namn såsom obefintligt och ny sammanräkning företages i nödig utsträckning. Denna bestämmelse skulle under ogynnsamma omständigheter kunna vålla avsevärt uppskov med förslagsrummens definitiva besättande. Då något vägande skäl icke anförts till stöd för förslagets ståndpunkt i denna del, anser magistraten att i § 5 bör intagas föreskrift om att valsedel skall innehålla namn å till tjänsten behöriga personer, vilka sökt befattningen, samt att namn å icke sökande skola anses såsom obefintliga, i samband varmed hithörande bestämmelse i § 7 bör utgå.

Bestämmelsen i § 9 att magistraten »med ledning av förut lämnade föreskrifter» skall upprätta förslag till besättande av befattningen synes något oklar. Magistraten torde näppeligen äga annan befogenhet än att, efter det sammanräkningen slutförts, förklara förslagsrummen besatta på sätt sammanräkningen givit vid handen. Vid sådant förhållande och då magistraten enligt § 10 skall offentligen angiva valets utgång, synes § 9 saklöst kunna utgå och § 10 kompletteras med föreskrift att det offentliga kungörandet skall ske snarast möjligt.

Enligt den vid lagutkastet fogade promemorian har föredragande departementschefen ansett, att enligt nu gällande bestämmelser hinder ej förefinnes för magistraten att lämna meddelande om, vilka den anser närmast böra ifrågakomma vid valet och därigenom utöva ett visst inflytande i riktning av att förhindra uppsättande å förslag av mindre kompetenta eller till mottagande av platsen ovilliga personer.

Magistraten, som redan här ovan yttrat sig angående upptagande å förslag av icke sökande, vill framhålla, att efter lagfästade av föreliggande förslag, nyssnämnda befogenhet näppeligen kan anses tillkomma magistraten, vars befattning med förslagets åvägbringande torde bli av strängt formell art. Starka skäl tala onekligen för en sådan ordning, men lagutkastet synes då ock böra kompletteras med föreskrift att överordnad myndighet, Kungl. Maj:ts befallningshavande och vederbörande hovrätt, äga att yttra sig över de förelagnas lämplighet för befattningen.